

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

(повне найменування вищого навчального закладу)

Факультет психології та соціальної роботи

(повне найменування інституту/факультету)

Кафедра загальної психології та психології розвитку особистості

(повна назва кафедри)

Дипломна робота

на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр»

(освітньо-кваліфікаційний рівень)

на тему: «Гендерні особливості самореалізації особистості студента»
«Gender features of self-realization of the student's personality»

Виконала: студентка денної форми навчання

напряму підготовки 6.030102 Психологія

Кузьмич Ксенія Олександрівна

Керівник к.психол.н., доц. Чачко С. Л. _____

Рецензент к.психол.н., доц. Дементьєва К. Г.

Рекомендовано до захисту:
Протокол засідання кафедри
№ 9 від 15.05.2019 р.

Захищено на засіданні ЕК №
протокол № від . .2019 р.

Оцінка _____ / _____ / _____
(за національною шкалою, шкалою ECTS, бали)

Завідувач кафедри

Голова ЕК

_____ Кіреєва З.О.
(підпис)

_____ Якупов В. А.
(підпис)

Одеса – 2019

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ В ПСИХОЛОГІЇ.....	5
1.1.Теоретичний аналіз поглядів до самореалізації особистості.....	5
1.2.Гендер та гендерні стереотипи самореалізації особистості.....	17
Висновки до розділу 1.....	24
РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ГЕНДЕРНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ СТУДЕНТА	27
2.1. Побудова і методи емпіричного дослідження гендерних особливостей самореалізації особистості студента.....	27
2.2.Обговорення результатів дослідження гендерних особливостей самореалізації особистості студента.....	41
Висновки до розділу 2.....	50
ВИСНОВКИ.....	53
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	56
ДОДАТКИ.....	60

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Самореалізація особистості студента є досить актуальною проблемою, оскільки зміни в політичній, економічній, духовній сферах нашого суспільства тягнуть за собою зміни в професійних цінностях і вчинках людей. Крім того, проблема самореалізації особистості пов'язана із зростаючою потребою суспільства у творчих людях, професіоналах своєї справи, які вміють швидко адаптуватися до мінливих обставин життя. Кожна людина має свої індивідуальні особливості, властивості і якості, які допомагають їй протягом усього життя досягати успіху і самореалізовуватися.

Сьогодні велика кількість студентів різноманітних навчальних закладів, як хлопців, так і дівчат, добре навчаються і мають великий шанс реалізуватися і бути успішною особистістю. В останні роки дослідницький інтерес до проблеми самореалізації особистості різко зріс як у вітчизняній, так і зарубіжній психології. Посилення уваги до цієї проблеми пов'язано з розумінням її визначальної ролі в розвитку особистості, пред'явленням більш високих вимог до таких якостей людини, як здатність до саморозвитку та самовдосконалення. Оскільки наше суспільство рухається в напрямку досягнення гендерної рівності у всіх сферах життя, особливу зацікавленість викликають гендерні особливості самореалізації студентів. Однією з особливостей проблеми психології гендерної рівності є недостатня визначеність, розмитість меж і наявності різних точок зору на рівність статей.

У дипломній роботі вивчаються точки зору з приводу феномену самореалізації такими зарубіжними вченими, як З.Фрейд, К.Юнг, К.Гольдштейн, А.Маслоу, К.Роджерс, В.Франкл, І.Бердяєв, а також вчення вітчизняних психологів Б.Ананьєв, Л.Виготського, С.Рубінштейна, А.Леонтьєва, Розглянулись положення українських сучасних вчених таких як О.Коропецької, П.Лісниченко, І.Сняденко, І.Біла. А погляди про гендерні відмінності в

роботі вивчаються такими зарубіжними вченими, як М.Киммел, Д.Редуей, Е.Фромм, Е.Ільїн, А.Протопопов, вітчизняними вченими такими, як В.Агаєв, О.Мітіна, В.Москаленко, а також сучасними вченими Ж.Чернова, Л.Акімова, А.Воронова. На сьогоднішній день не існує єдиної концепції самореалізації, оскільки кожен дослідник розглядав лише певні аспекти цього явища у колі своїх наукових інтересів. Для глибокого проникнення в сутність питання необхідний міждисциплінарний синтез знань про людину.

Мета дослідження – теоретико-емпіричним шляхом вивчити гендерні особливості самореалізації студентів.

Задачі дослідження:

1. Проаналізувати теоретичні погляди на феномен самореалізації.
2. Розглянути поняття про гендер в сучасній науці.
3. Вивчити гендерні особливості самореалізації студентів.

Предмет дослідження - гендерні особливості самореалізації студента.

Об'єкт дослідження – феномен самореалізації.

Методи дослідження - методика «Маскулінність-фемінінність» С.Бем, тест "Смисложиттєві орієнтації" (методика СЖО) Д.Леонтьєва, самоактуалізаційний тест (САМОАЛ) А.Маслоу, шкала загальної самоефективності Р.Шварцер і М. Єрусалим.

Вибірка дослідження 56 студентів ОНУ імені І.І. Мечникова віком 18-22 роки, з них – 26 юнаків та 30 дівчат.

Структура роботи складається зі вступу, двох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаної літератури та додатків. Обсяг основного тексту дипломної роботи складає 59 сторінок.

ВИСНОВКИ

У дипломній роботі в повній мірі була охоплена тема самореалізації особистості студентів та гендерних особливостей особистості студента. В ході написання дипломної роботи було вирішено ряд задач.

Проаналізовано теоретичні погляди до феномену самореалізації. У зарубіжній психологічній науці поняття самореалізації особистості вивчалось такими вченими як А.Маслоу, Е.Фроммом, Е.Еріксоном, К.Гольдштейном, В.Франклом і розвивалося переважно в рамках гуманістичного підходу. В рамках даного підходу особистість розглядається як унікальна, цілісна система, яка являє собою відкриту можливість самоактуалізації, властиву тільки людині. У вітчизняній психології тему самореалізації особистості зачіпали такі класики радянської науки, як Б.Г.Ананьев, Л.С.Виготський, С.Л.Рубинштейн, проте вони розглядали самореалізацію не як самостійне явище, а як складову частину поняття самовизначення. На сьогоднішній день поняття самореалізації найчастіше трактується як, реалізація власного потенціалу.

Розглянуто поняття про гендер такими вченими, як Ж.Черновою, Р.Стіллер, Т.Парсон, К.Хорні, Ж.Черновою та вивчено феномен гендеру, гендерних стереотипів, гендерні ролі та гендерні особливості проявів самореалізації. Характерним для самореалізації маскулінних та фемінінних є обумовлені стереотипи, пов'язаними зі змістом праці; стереотипи сімейних і професійних ролей, що представляють собою схеми, узагальнені образи жіночності та мужності. Теоретичний аналіз продемонстрував, що самореалізація особистості фемінінних дівчат характеризується як яскрава вираженість прагнення, соціально спрямованою мотивацією і ефективністю самовираження з пріоритетною спрямованістю на сферу сімейних і міжособистісних відношень. Відмінними ознаками самореалізації особистості маскулінних юнаків є впевненість у своїх здібностях і мотивація самоздійснення, що відображається у професійній і навчальній діяльності.

Вивчено гендерні особливості самореалізації особистості студента. За результатами тестування за допомогою методики «Смісложиттєві орієнтації» (СЖО) Д. Леонтьєва високо значущими є відмінності у показниках за шкалою «Результативність життя». Фемінінні та андрогінні високо оцінюють осмисленість власного життя, цілепокладання на майбутнє, розглядають сам процес життя як емоційно насичений і наповнений змістом, відзначають результативність прожитого відрізка життя, здатність до саморозвитку і управління життям відповідно до власних уявлень про сенс життя. Вони практично завжди виконують свої обіцянки, доводять відповідальну діяльність до логічного завершення якісно і в строк, їм не потрібно зовнішньої підтримки ні на етапі планування діяльності, ні на етапі її виконання. У разі виникнення труднощів вони прагнуть відразу ж самостійно з ними впоратися. А що стосується результатів, які показали мускулінні та андрогінні юнаки, можна зробити висновок, що на даний момент в представленій вибірці існує незадоволеність та низька результативність прожитого відрізка життя.

За результатами методики САМОАЛ А. Маслоу також були виявлені високо значущі відмінності за рядом шкал. Це шкали «пізнавальні потреби», «гнучкість» і «уявлення про природу людини». Значення фемінінних та андрогінних дівчат є вищими ніж у мускулінних та андрогінних юнаків за всіма вищевказаними шкалами. Дівчата демонструють високу потребу в пізнанні, характерну для особистості, яка само актуалізується та завжди відкрита новим враженням. Дівчата мають більш виражену здатність до буттєвого пізнання - безкорисливу спрагу до нового, інтерес до об'єктів, не пов'язаний прямо з задоволенням будь-яких потреб. Дівчата більше за юнаків орієнтовані на особистісне спілкування та не схильні вдаватися до фальші або маніпуляцій. За шкалою уявлення про природу, навпаки, показники юнаків вищі ніж у дівчат. Юнакам притаманна стійка основа для щирих і гармонійних міжособистісних відносин, природна симпатія і довіра до людей, чесність, неупередженість, доброзичливість.

І остання шкала, яка була використана в дослідженні, шкала загальної самооефективності (Р. Шварцер і М. Єрусалим). За результатами тестування показники фемінінних та андрогінних дівчат і мускулінних та андрогінних юнаків виявили однаково високий рівень самооефективності. Вони адекватно оцінюють власні здібності, їм притаманне очікування успіху в діяльності та стосунках з оточуючими. Слід зазначити, що студенти, які пройшли обстеження, мають адаптивну та конструктивну соціальну компетентність. Вони ініціативні та стійкі у встановленні та підтримці соціальних контактів, проявляють відкритість у висловленні власних думок і почуттів. Також для них є характерним усвідомлення своїх професійних якостей і здатність їх актуалізувати у житті.

В цілому, дослідження продемонструвало, що, незважаючи на гендерні стереотипи, які існують в нашому суспільстві, сучасна студентська молодь незалежно від біологічної статі, характеризується активним розвитком самосвідомості, який передбачає зацікавленість в своєму майбутньому, наявністю в житті цілей саморозвитку і самореалізації, спрямованість і перспективу.

Таким чином було опрацьовано тему гендерних особливостей самореалізації особистості студента і відповідно до цього були вирішені задачі, а також була досягнута мета дипломної роботи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Акімова Л.Н. Психологія сексуальності /Л.Н.Акімова, 2005.-134-138с.
2. Александрова М.А. Проблеми самореалізації особистості/ М.А. Александрова, 2004. - 231с.
3. Балик А.С. Детермінанти труднощів самореалізації особистості в професійній сфері/ А.С.Балик, 2001.-156с.
4. Бем С.Р. Лінзи гендеру: Трансформація поглядів на проблему нерівності статей /С.Р.Бем, 2004.-134-209с.
5. Блок Д. Вплив диференційованої соціалізації на розвиток особистості чоловіків і жінок/Д.Блок, 2000.-168-181с.
6. Більгільдева Т.Ю. Виховання особистості як створення умов для її самореалізації /Т.Ю.Більгільдева, 2007.-154с.
7. Борисова Н.В. Розвиток функції самореалізації особистості /Н.В.Борисова,2008.-12с.
8. Братченко С.Л. Особистісний ріст і його критерії /С.Л.Братченко, 2003.-145-157с.
9. Волков Б.М. Психологія юності і молодості /Б.М.Волков,2006.-256с.
10. Галажинский Е.В. Ригідність як загальносистемна властивість людини і самореалізація особистості /Е.В.Галажинській,2001.-38-48с.
11. Геодакян В.А. Гендерні відмінності самореалізації /В.А.Геодакян - СПб., 1999.-51-63с.
12. Гіппенрейтор Ю.Б. Психологія особистості /Ю.Б.Гіппенрейтор, 2007.- 287-301с.
13. Горностай П.П. Готовність особистості до самореалізації як психологічна проблема / П.П.Горностай,2001.-143-145с.
14. Денисова Е.А. Гендерні особливості самореалізації особистості студентів / Е.А.Денисова,2010.-167-172с.
15. Єгоричєва І.Д. Самореалізація як діяльність: історичні та соціокультурні проблеми самореалізації/І.Д.Єгоричєва, 2005. - № 3. - С. 11-32.

16. Журавльов А.Л., Соціальна психологія/А.Л.Журавльов, 2006.57с.
17. Здравомислова О.М. Суспільство крізь призму гендерних уявлень/О. М. Здравомислова, 1999.-184-192с.
18. Тартаковська І.П.Чоловіча робота, жіноча робота/І.П.Тартаковська, 2001, № 16-17.87-101с.
19. Кісліцина О.А., Мерсіянова А.П. Роль батьківських установок в самореалізації особистості/О.А.Кісліцина, А.П. Мерсіянова 2006.-23-33с.
20. Клецина І.С. Самореалізація та гендерні стереотипи /І.С.Клецина, Психологічні проблеми самореалізації особистості.,1998,188-202с.
21. Козина І.М. Професійна сегрегація: гендерні стереотипи на ринку праці /І.М.Козина, 2002.-130-131с.
22. Козлова Т.З. Соціальний час студентів як етапи самореалізації особистості /Т.З.Козлова, 2004.-33с.
23. Коломієць Е.Ф. Креативність як чинник вибору стратегії самореалізації особистості / Е.Ф.Коломієць, 2010-234-250с.
24. Кон І.С. Статеві відмінності і диференціація соціальних ролей /І.С. Кон,2009.-763-776с.
25. Коростильова Л.А. Психологія самореалізації особистості: труднощі в професійній сфері /Л.А. Коростильова,2005.97-98с.
26. Костикова І.В. Введення в гендерні дослідження /І.В.Костикова/ Навчальний посібник2000,-25-82с.
27. Котлова Т.Б., Рябова Т.Б. Бібліографічний огляд досліджень з проблем гендерних стереотипів /Т.Б.Котлова, Т.Б. Рябова, 2002.25-33с.
28. Кудінов С.К. Самореалізація як системне психологічне утворення С.К. Кудінов, 2010- 13-17с.
29. Леонтьєв Д.А. Розвиток ідеї самоактуалізації в роботах А. Маслоу /Д.А.Леонтьєв , 2004 - 203с.
30. Лисікова С.В. Особистість і суспільство /С.В.Лисікова, 2001-210с.
31. Маслоу А.Г. Самоактуалізація / А.Г.Маслоу -1997, 204с.

32. Маслоу А.Г. Дальні межі людської психіки/А.Г.Маслоу, СПб .: Вид. Група «Євразія», 1997-21с.
33. Мельникова М.І. Проблема самореалізації особистості в умовах міського і сільського способу життя: психологічний підхід /М.І.Мельникова, 2003,-34-56с.
34. Макаренко О.Н. Психологічні проблеми самореалізації особистості / О.Н.Макаренко,1997-198-236с.
35. Ожигова Л.Н. Психологія гендерної ідентичності особистості/Л.Н. Ожигова, 2006 -87-110с.
36. Петрова Н.І. Динаміка самоактуалізації у студентів творчих спеціальностей/ Н.І.Петрова, 2005.-45-50с.
37. Пустовіт О.І. Соціально - психологічні особливості самореалізації особистості/О.І. Пустовіт, 1999-34-56с.
38. Романов П.В. Влада, управління і контроль в організаціях /П.В.Романов, 2003 - 153с.
39. Рубцова М.О. Взаємозв'язок емоційних властивостей особистості і самореалізації в зрілому віці /М.О.Рубцова, 2009-12-33с.
40. Солодовникова І.В. Самореалізація особистості /І.В.Солодовникова, 2007,-45-78с.
41. Фейдмен Д., Фрейгер Р. Абрахам Маслоу і психологія самоактуалізації/Д.Фейдмен, Р.Фрейгер,1997-34-51с.
42. Фоменко О.Н. Практична філософія Карен Хорні про процес самореалізації особистості /О.Н.Фоменко,1998-153с.
43. Франкл В.Е. Людина в пошуках сенсу /В.Е.Франкл,1990 - 366 с.
44. Фрейд З. Психологія несвідомого /З.Фрейд, 2008 - 282 с.
45. Фромм Е. Людина для себе /Е.Фромм,2003- 16-33с.
46. Чачко С.Л.,Чебан А.С. Особливості впливу батьківських образів на образ майбутнього партнера по шлюбу у вихованих в неповній сім'ї жінок / С. Л. Чачко, А. С. Чебан // Вісник Одеського національного університету. Серія : Психологія. - 2016. - Т. 21, Вип. 3. - С. 282-291

47. Чекаліна А.А. Самореалізація та гендерна ідентичність людини/ А.А.Чекаліна, 2001 - 301с.
48. Чурекова Т.М. Питання про самореалізацію особистості/Т.М.Чурекова 2005. - №3. - 242-248с.
49. Ященко Е.Ф. Особливості самоактуалізації студентів з різною професійною спрямованістю /Е.Ф.Ященко,2005,31-41с.
50. Berne S.M. Gender Psychology / Sh.M.Bern SPb .: Prime Euro-sign, 2001.-45-76s.

ДОДАТКИ

Додаток А

Сирі бали за методикою «Маскулінність – фемінінність»

	ФИ	Маскулінність /фемінінність/ Андрогінність
1	К.А.	-0,09
2	Г.В.	2,93
3	Т.О.	-0,06
4	Б.Ю.	2,34
5	А.Т.	3,01
6	К.А.	-0,01
7	Я.Д.	2,08
8	Я.К.	2,11
9	Г.Р.	0,02
10	К.Ю.	-0,89
11	К.Р.	3,34
12	О.А.	2,31
13	М.М.	-0,34
14	А.К.	-0,03
15	Б.А.	3,56
16	А.Т.	2,01
17	Б.А.	3,15
18	Б.К.	-0,15
19	Б.К.	0,003
20	К.М.	3,78
21	В.А.	3,21
22	Б.О.	-0,56
23	С.І.	2,23
23	С.О.	-0,02
24	П.С.	3,21
25	П.Д.	-0,76
26	С.Т.	-0,98
27	К.О.	-0,1
28	П.Д.	3,33
29	Б.Д.	-0,21
30	К.В.	3,41
31	Р.А.	-0,2
32	Г.В.	3,34
33	А.Т.	-1
34	Н.О.	-0,3

35	Д.М.	2,14
36	А.Л.	-0,78
37	К.Л.	2,98
38	К.Е.	-0,45
39	К.А.	2,34
40	Т.К.	3,16
41	Г.М.	-0,91
42	Л.А.	-0,32
43	Д.И.	3,16
44	Х.О.	-0,13
45	Н.Д.	2,16
46	К.Є.	0,08
47	С.А.	-0,14
48	Б.Д.	-0,83
49	С.І.	0,03
50	Г.Р.	3,17
51	К.А.	-0,12
52	М.А.	3,11
53	Ц.А.	-0,94
54	М.К.	2,86
55	Л.А.	3,11
56	К.І.	-0,13

Додаток Б

Сирі бали за тестуванням «Смисложиттеві орієнтації»

	ПІ	Цілі в житті	Процес життя	Результативність життя	Локус контролю-Я	Локус контролю-життя	Загальний показник СЖО
1	К.А.	26	29	21	23	33	103
2	Г. В.	21	28	23	18	29	92
3	Т.О.	24	24	26	21	33	91
4	Б. Ю.	34	29	15	21	37	104
5	А.Т.	38	35	29	24	33	87
6	К. А.	31	34	24	19	28	96
7	Я. Д.	24	29	23	20	23	88
8	Я. К.	34	30	25	22	29	103
9	Г.Р.	37	32	28	23	34	107
10	К. Ю.	31	27	23	17	29	106
11	К.Р.	25	22	26	19	31	89
12	О.А.	35	31	24	20	29	96
13	М.М.	32	33	28	24	33	104
14	А.К.	31	32	25	23	34	101
15	Б.А.	29	30	26	21	23	98
16	А.Т.	32	28	16	20	29	86
17	Б.Ю.	25	35	25	24	30	96
18	Б.К.	34	27	27	18	27	87
19	Б.К.	34	34	24	23	33	103
20	К.М.	21	25	26	22	29	98
21	В.А.	35	34	23	23	32	103
22	Б.О.	32	30	25	17	31	98
23	С.І.	35	24	21	17	28	98
23	С.О.	32	25	25	19	28	96
24	С.П.	39	35	28	24	34	102
25	П.Д.	36	35	29	23	34	100
26	С.Т.	32	23	23	19	28	101
27	К.О.	39	35	29	24	38	96
28	П.Д.	37	26	34	21	33	95
29	Б.Д.	35	23	20	22	32	103
30	К.В.	34	33	24	23	29	96
31	Р.А.	21	34	21	19	27	97
32	Г.В.	32	28	28	18	27	93
33	А.Т.	37	34	23	20	29	91
34	Н.О.	35	24	27	24	20	97
35	Д.М.	35	33	28	22	25	101

36	А.Л.	34	29	23	21	28	98
37	К.Л.	33	28	22	20	28	96
38	К.Е.	23	28	17	17	31	87
39	К.А.	31	31	25	22	33	97
40	Т.К.	37	34	23	24	35	99
41	Г.М.	34	34	27	23	34	102
42	Л.А.	21	33	21	20	29	102
43	Д.И.	27	35	26	19	33	100
44	Х.О.	26	19	23	22	27	98
45	Н.Д.	33	31	28	21	34	95
46	К.Є.	36	32	24	22	28	97
47	С.А.	33	28	20	15	26	101
48	Б.Д.	23	31	28	19	34	93
49	С.И.	35	26	27	23	35	99
50	Г.Р.	31	33	27	24	31	104
51	К.К.	30	32	21	23	28	87
52	М.А.	34	30	23	16	27	96
53	Ц.А.	29	33	26	21	28	101
54	М.К.	30	31	26	23	29	96
55	Л.А.	33	35	27	32	32	98
56	К.И.	32	33	27	30	33	103

Додаток В

Сирі бали за шкалою самоефективності студентів

	ФИ	Шкала Самоеффе- ктивності
1	К.А.	31
2	Г.В.	24
3	Т.О.	34
4	Б.Ю.	36
5	А.Т.	28
6	К.А.	28
7	Я.Д.	32
8	Я.К.	28
9	Г.Р.	38
10	К.Ю.	21
11	К.Р.	24
12	О.А.	26
13	М.М.	33
14	А.К.	32
15	Б.А.	36
16	А.Т.	31
17	Б.А.	30
18	Б.К.	29
19	Б.К.	24
20	К.М.	31
21	В.А.	33
22	Б.О.	32
23	С.І.	28
23	С.О.	29
24	П.С.	24
25	П.Д.	27
26	С.Т.	33
27	К.О.	31
28	П.Д.	25
29	Б.Д.	37
30	К.В.	31
31	Р.А.	30
32	Г.В.	30
33	А.Т.	32
34	Н.О.	33
35	Д.М.	35
36	А.Л.	31

37	К.Л.	29
38	К.Е.	29
39	К.А.	29
40	Т.К.	33
41	Г.М.	32
42	Л.А.	35
43	Д.І.	33
44	Х.О.	31
45	Н.Д.	39
46	К.Є.	29
47	С.А.	28
48	Б.Д.	26
49	С.І.	29
50	Г.Р.	30
51	К.А.	29
52	М.А.	30
53	Ц.А.	21
54	М.К.	28
55	Л.А.	31
56	К.І.	25